

Hnědásek chrastavcový, ikonický druh zachovalých vlhkých luk

Pavla Tájková

Slavkovský les byl jednou z prvních oblastí v ČR, kde se započalo s mozaikovitou sečí luk. Stalo se tak v roce 2004 na základě spolupráce s Entomologickým ústavem AV ČR. V počátcích udivovala a vzbuzovala úsměvy nejen u vlastních sekáčů, ale i u řady konzervativnějších ochránců přírody. Dnes je běžnou součástí péče o jednoho z našich nejvzácnějších motýlů – hnědáška chrastavcového. Bez cílené péče by ho u nás postupně stihl stejný osud jako v jiných krajích ČR – vyhyнул by.

Hnědásek chrastavcový je totiž doslova šlechtic mezi motýly. Jeho housenky se živí pouze jedinou rostlinou – čertkusem lučním. Čertkus je vzhledem velmi podobný chrastavci, pojmenování motýla je proto věčným zdrojem vtípů botaniků na účet zoologů. Na naši obhajobu lze ale uvést, že chrastavci se živí alespoň populace v Alpách.

Kromě vybraných stravovacích způsobů má však tento motýl i vysoké nároky na stanoviště. Obývá výhradně střídavě vlhké louky s čertkusem – biotop nejen poměrně vzácný, ale při dnešním velkokapacitním způsobu obhospodařování i ohrožený. Těžkou mechanizací se tyto louky kosí špatně. Často proto byly v minulosti odvodněny, nebo naopak ponechány ladem a zarostly agresivnějšími druhy trav a dřevinami.

Stejně jako většina našich dalších motýlů, i populace hnědášků prosperovaly v krajině obhospodařované člověkem ručním kosením a pastvou na menších plochách, která zde probíhala do poloviny 20. století. Mohly tak bez problému fungovat ve vzájemně propojených populacích v rámci širší krajiny, která byla pestrá jak stanovištěně, tak způsobem obhospodařování. Pak nevedilo, že občas vlivem špatného načasování seče, pastvy či zánikem vhodného biotopu některá populace zanikla. Pokud vzniklo stanoviště nové, mohlo být vždy hnědásky znovu osídleno. Problémy

však nastaly v současné, unifikované a mechanizaci obhospodařované krajině, kde se vhodné biotopy scvrkly na malé a izolované ostrůvky. U hmyzu jsou výkyvy početnosti místních populací přirozené. Při současném stavu krajiny, i přes dosavadní cílenou péči, vedou u hnědáška k postupnému vymírání. To je umocněno výkyvy počasí v posledních letech, které s sebou přinášejí globální klimatické změny. Obstojí hnědásek chrastavcový a s ním další druhy střídavě vlhkých luk i v budoucnosti?

Již nyní víme, že bez ucelené péče o krajinu fungující jako celek to nepůjde. I když to bude znamenat možná počátek neobvyklá opatření, jako obnovu vodního režimu, strhávání drnu a výsev živné rostliny. ■

Hnědásek chrastavcový. Foto Přemysl Tájek.

